

perfectè & à posteriori possint definiri, ut suprà dictum. Deinde ad majoris probationem: principiis pluralibus, ut vocant, seu collectim sumptis nihil est prius sed principiis singularibus seu seorsum sumptis aliquid potest esse prius. Adde, si libet & hoc: Quod est principium absolute & simpliciter, illud non potest definiri: quod verò est principium duntaxat respectu inferiorum, illud maximè potest definiri & quidem perfectè: Quia aliquid se habet prius, quod in definitione perfectè requiritur. Sed hæc obiter. Quamobrem concludo: Causas quidem posse definiri, sed à posteriori, & definitione imperfectà.

DISQUISITIO VIII.

Quid sit efficiens?

Efficiens ab Aristotele definitur *lib. 5. Metaph. c. 2. & lib. 2. Phys. c. 3.* quoddam sit id unde primum est principium, seu initium mutationis & quietis: quam definitionem Franciscus Suarez *disput. 17. s. 1.* ad bonum sensum revocat, ut ibidem videre est, & mox subjungit, Aristotelem in *Physicis* locutum fuisse duntaxat de causis naturalibus. Nos verò secuti *Keckermannum* & alios acutos Philosophos efficientem definimus, quoddam sit causa à qua effectum dependet; quæ definitio est bona & legitima, quod in totum explicet naturam definiti: quod definitionis proprium est munus.

DISQUISITIO IX.

An efficiens semper agat propter finem?

Hic canon logicus admodum est vulgaris & usu receptus, ut ejus inefficacior in Scholis sapientum haud sit tolerandus. Sed objici potest.

1. Si quadam efficientia frustra agunt, sequitur, Canonem non simpliciter esse verum. Nam frustra agere, & agere propter finem, opponuntur.
2. Omne quod agit propter finem, eundem cognoscere & appetere debet. Ignoti enim nulla cupido. Sed multa efficientia, nec finem cognoscunt, nec appetunt. E. non agunt propter finem. Respon. Ad primum argumentum quod attinet, id laborat elencho oppositorum: quia opponuntur, quæ opposita non sunt. Frustra enim agere, & propter finem agere.

re non opponuntur, sed temerè seu fortuitò agere, & propter finem agere. Nam multa efficiuntur frustrantur suo fine propter quem agunt. Exemplo nobis erit natura, quæ dum animal intendit producere, sæpe producit monstrum. Inde autem velle inferre, naturam non agere propter finem, est nefas: Cum contrarium potius inde possit elici: naturam, si aberrer quandoq; à fine, actiones suas ad scopum direxisse, quod videtur agnovisse *Magnus lib. 1. comment. in Physiol. c. 3.* ubi ait: quomodo quippiam finem quem non intendit, potest frustrari? Ad alterum argumentum respondeo, propositionem non esse simpliciter veram. Elenchus igitur à dicto secundum quid. Nam non necesse est, ut omne quod operatur propter finem, illum cognoscat & appetat: Sed satis est, ut efficiens aut ipsum ex se finem sui effecti cognoscat & appetat: aut ab aliâ superiore & intelligente naturâ ad finem certum dirigatur. Distinguendum igitur inter efficiens principale & minus principale. Principale quidem agens semper cognoscit & appetit finem, quem sibi habet propositum, minus autem principale non semper, sed sufficit, si à principali agente ad eundem dirigatur. Alii sic respondent: Omne agens appetere finem appetitu, vel innato, vel elicto. Ita ignis appetit finem appetitu innato. Quoniam itaque tot elenchi sunt in argumentis objectis, 1. oppositorum, 2. à dicto secundum quid, remanet adhuc salva nostra thesis, Omne efficiens agit propter finem.

DISQUISITIO X.

An instrumenta propriam obtineant vim agendi?

Theſis defenditur.

Object. Respond. ad objectio.

Affirmativa thesis est vera. Rationes sunt. Quia, quicquid affirmatur de genere, illud etiam de cunctis speciebus est affirmandum. Atqui omnis causa propriam agendi vim obtinet, ut constat ex definitione causæ. **E. Objectio.** Quicquid non movet, sed movetur, illud non agit, sed patitur. Atqui instrumenta moventur à principali agente. **E. Respondeo** limitando propositionem hoc modo: Quicquid ita movetur, ut nullo modo & respectu moveat, illud non agit, & per consequens non est causa. Sed hoc non de instrumentis dicendum. Nam instrumenta considerantur dupliciter, vel respectu principalis agentis, vel respectu effecti. Priori modo non movent, sed moventur, & sic se habent passivè: posteriori autem modo non moventur, sed movent, & sic se habent activè. Deinde notan-